

НЕПОКУПНА Т. А., кандидат економічних наук, доцент

ЧЖАН ІСЮАНЬ, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ПОПОВА Ю. М., кандидат економічних наук

*Комунальна установа «Агенція місцевого розвитку територіальних громад
Полтавського району»*

НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНО-ПРОЄКТНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРОЮ У ПОВОЄННІЙ УКРАЇНІ

Соціальна сфера посідає важливе місце у національній економіці у цілому та економіках територіальних громад зокрема, адже вона охоплює широкий спектр галузей, які включаючи освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення, культуру, спорт, сфери, пов'язані з добробутом та якістю життя людей. До соціальної сфери належать галузі і сфери економіки, які, «продукуючи суспільні блага, у той чи той спосіб задовольняють потреби населення, забезпечують життєдіяльність людини і суспільства, впливають на рівень і якість життя, сприяють появі позитивних екстерналій» [1, с. 49]. У соціальній сфері формуються норми та цінності, що є важливими для функціонування соціуму як цілісної структури, такої, що має високий рівень культури, етики, права та інших атрибутів цивілізованості. У соціальній сфері здійснюється надання різноманітних соціальних послуг і підтримки. Соціальна сфера охоплює багатогранність людської взаємодії, соціальних відносин, впливає на суспільний добробут. Подеколи соціальну сферу термінологічно ототожнюють із соціальним сектором, котрий «складається з трьох базових компонентів...: тривалість життя і здоров'я; знання; гідний рівень життя» та ґрунтується на концепції людського розвитку [2].

Війна впливає на соціальну сферу, на різні соціальні групи. Ми маємо на увазі руйнівний вплив, той, який завдає шкоди, збитків, призводить до деформацій матеріальної і нематеріальної сторін життя людей. Так, військові найчастіше беруть безпосередню участь у бойових діях і наражаються на ризик загибелі, травм з почасти подальшою інвалідизацією. Військові можуть зіткнутися з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР), іншими психологічними наслідками війни (наприклад, важка депресія). Після війни – зіткнутися із труднощами реінтеграції у суспільство, з проблемами відновлення нормального життя.

Цивільне населення може стати жертвами прямих бойових дій, зіткнутися з руйнуванням власного житла, з втратою доступу до послуг охорони здоров'я та освіти, до інших елементів соціальної інфраструктури. Вони можуть опинитися у статусі біженців, внутрішньо переміщених осіб, що потягне за собою низку проблем, наприклад, інтеграції та адаптації до нових умов життя. Цивільне населення може зіткнутися зі зростанням злочинності та насильства в умовах воєнного конфлікту. Під час війни найбільш уразливими стають діти та жінки: діти можуть втратити батьків і родину, доступ до освіти та медичного обслуговування, стати жертвами насильства та експлуатації; жінки ризикують стати об'єктом насильства та експлуатації, можуть зіткнутися зі зростанням навантаження по утриманню сім'ї, із пошуком засобів для існування в умовах військового конфлікту.

Руйнування звичного способу життя на рівні індивідів, зникнення з побуту щоденно споживаних економічних благ людьми відбувається на фоні нищення інфраструктури соціальної сфери, обмеження доступу до її елементів. Насамперед, це медичні установи, заклади освіти і культури, соціальні служби, транспорт та ін.

Війна для країни – жертви агресії може спричинити і поглибити економічну кризу: знищення виробничих потужностей, закриття підприємств, втрату робочих місць, доходів, прискорення інфляції, дефіцит продуктів

харчування, зuboжіння працездатного і непрацездатного населення, недоїдання тощо. Війна може відобразитись на політичній ситуації в країні аж до переходу від демократії до диктатури чи авторитаризму, може зміцнити чи, навпаки, ослабити політичну владу правлячих груп, політичних лідерів.

Очевидно, що післявоєнне відновлення України потребуватиме, окрім іншого, уваги до соціальної сфери шляхом використання програмно-проектного підходу до управління галузями соціальної сфери. Програми – це широкі стратегічні ініціативи, зазвичай державні, спрямовані на вирішення важливих соціальних проблем. Хоча ініціаторами, розробниками та виконавцями програм можуть бути і крупні вітчизняні підприємства. Програми зазвичай мають довгострокові цілі, торкаються широкого кола питань, спрямованих на відновлення та підтримку соціальної інфраструктури, на розширення доступу до освіти і медичних послуг, на посилення соціального забезпечення, на підвищення рівня і якості життя населення та стимулювання їхніх можливостей щодо споживання, навчання, спілкування, взаємодії, на підтримку соціальної справедливості тощо.

Програми можуть включати різні проекти, спрямовані на досягнення цих цілей. Це стосується як усієї країни, так і територіальних громад. Проекти – це завжди конкретні заходи, які плануються та здійснюються в рамках програми і піддаються вимірюванню. Проекти менш тривалі у часі, але конкретніші щодо предмету, цілей, ресурсів. Проекти розробляються як безпосередньо територіальними органами влади, так і окремими підприємствами, установами, організаціями та індивідами. Останні можуть брати участь у програмі партиципаторного бюджетування (бюджет участі).

Таким чином, програмно-проектний підхід в управлінні соціальною сферою передбачає організацію та реалізацію ініціатив у соціальному секторі з використанням комплексних програм і окремих проектів відновлення і розвитку соціальної сфери. Застосування програмно-проектного підходу на рівні країни і територіальних громад сприятиме управлінню відновленням

соціальної інфраструктури, вирішенню складних повоєнних соціальних проблем, спрямуванню соціальних процесів у післявоєнне мирне русло. Такий підхід дозволить покращити координацію, розподіл ресурсів і моніторинг прогресу в досягненні загальних соціальних цілей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Непокупна Т. Суспільні блага як продукт соціальної сфери: трансформація тлумачень категорій і понять. Сучасні трансформації національного та місцевого розвитку : колективна монографія / за заг. ред. Л. І. Яковенко. Полтава : Видавництво «Сімон», 2021. 210 с. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/17896>
2. Відбувся круглий стіл «Соціальний сектор як інструмент людського розвитку». URL : <https://gurt.org.ua/news/informator/33617/>